

"ונשיב" [לשון אש] **עד נפח** — המתן עד עט-א
שתבא אש של גיהנם **שאינה צריכה ניפוח**
 במפוח. (1)

"**עד מידבא**" — המתן עד **שתדאיב** האש
 ותצער את **נשמתן** של הרשעים. (2)

ואמרי לה [יש מפרשים]: "עד מידבא", היינו
עד דעביד הקדוש ברוך הוא **מאי דבעי**, מה
 שברצונו לעשות ברשעים לעולם הבא, כי
 בעולם הזה דרך רשעים מצלחת, כדי לטרדם

ומה שאמר הכתוב **"ונירם"** רמז הוא למה
שאמר רשע: אין רם, וכנגד שכינה הוא
 אומר, שהרי השם יתברך רם על כל ושוכן
 מרומים,

ועוד אומר הרשע: "**אבד חשבון**", **אבד** (40)
חשבוננו של עולם, אין דין ואין דיין, ולא
 אהיה נתבע על חטאי.

ותשובתנו לרשע היא: "**עד דיבון**" — אמר
הקדוש ברוך הוא (41) לרשע: **המתן עד שיבא**
 יום הדין.

רוחכם היו לא תהיה, אשר אתם אומרים נהיה
 כגוים כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן. חי
 אני נאם ה' אלהים, אם לא ביד חזקה וזרוע
 נטויה ובחימה שפוכה אמלוך עליכם".

41. הב"ח גרס **אמור לו**: רשע המתן כו' וכן
 הוא בפירושו רבינו גרשום.

1. סתם אש צריכה שינפחו אותה במפוח כדי
 לקיים אותה ולחזקה, ואם לא ינפחו בה תהיה
 האש חלשה ואפשר שתכבה במהרה [על פי
 פירוש אבן עזרא ומצודת דוד איוב כ כו] אבל
 אש של גהנום "מנופחת היא מעצמה", כלומר,
 היא נבראה בשלימותה ובתוקפה ואינה צריכה
 סיוע מבחוץ. [רש"י מפרש קרא דאיוב כמו
 התרגום, דקאי על אש של גהינום.]

2. על פי רבינו גרשום להלן שהסוגיא מדברת
 עדיין על האש. [ואין לפרש: עד שיצטערו
 הרשעים, כי אם כן היה צריך לומר עד **שתדאב**
 נשמתן].

ובמהרש"א כתב שנמנו כאן שלשה מיני
 עונשים; עד שיבא דין — לגוף בקבר, עד
 שתבא אש של גיהנום — לנפש הנפרדת מן
 הגוף, עד שתדאיב נשמתן — כאשר הקדוש

איתפרש לי אם נדרש נמי מהאי קרא דנופל
 בגיהנם. כלומר, האם ממקרא דבעלי כמות ארנון
 דרשינן נמי שנופל בגיהנום. [בין כך ובין כך,
 המקרא רומז על שני מינים של אש; זו שיוצאת
 מן המחשבים והצדיקים, וזו של גיהנם.]

ב. צריך לבאר מה מיוחד בגסות הרוח
 שמביאה את האדם לגיהנם, יותר משאר
 עבירות? ונראה לבאר על פי מה שכתב רבינו
 יונה [שערי תשובה א כז] שבעל הגאווה נמסר
 ביד יצרו, ואין עזר אלקיו עמו אחרי אשר הוא
 תועבת ה', והרי אמרו [קידושין ל ב] יצרו של
 אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלא הקדוש
 ברוך הוא עוזרו — אין יכול לו, אם כן בעל
 הגאווה שאין עזר אלקיו עמו, פשוט הוא שעל
 ידי גסות הרוח מתרבים עונותיו, כי אין מי
 שיסייע בידו כנגד התגברות יצרו, וממילא —
 נופל הוא בגיהנם — "ברכת אברהם".

40. ממה שאמרו אבד משמע שאף הרשע מודה
 שמתחילה היה חשבון אלא שאבד. וראה
 ביחזקאל [כ לב—לג] בילקוט שמעוני ופירוש
 רש"י שם, שכאשר יצאו עם ישראל לגלות היו
 סבורים שיכולים הם לפרוק עול מלכות שמים
 מעליהם כעבד שמכרו רבו לאחר שאין לו עוד
 שליטה עליו, ועל כן נשבע ואמר: והעולה על

לעולם הבא. (3)

אמר רב יהודה אמר רב: כל הפורש מדברי תורה אש אוכלתו שנאמר [יחזקאל טו ז]: ונתתי את פני בהם, מהאש יצאו והאש תאכלם, כלומר הם יצאו ופרשו מן התורה

שהיא אש, (4) ועונשם יהיה מדה כנגד מדה: האש תאכלם. (5)

כי אתא רב דימי מארץ ישראל אמר בשם רבי יונתן: כל הפורש, מפריש ומבדיל, את עצמו מדברי תורה — נופל בגיהנם. שנאמר

ברוך הוא יחזיר את הנשמה לגוף כדי להעמיד אותם לדין כאחד [כדי שלא יטען הגוף ולא הנשמה שאינם אשמים בחטא, שהרי אינם יכולים לחטוא בפני עצמן, כדאייתא בסנהדרין צא ב] וזהו: עד דעביד מאי דבעי — שיעשה כמו שבקשה הנשמה שאין לדון כל אחד בנפרד אלא לדונם יחד — הגוף והנשמה.

3. א. "עד מידבא" נדרש בלשון קצר [ונוטריקון] — ראה שבת קה א] עד דעבד מאי דבעי [ע במקום א].

ב. ראה קידושין מ ב: אמר רבי אלעזר ברבי צדוק כו' למה רשעים דומים בעולם הזה, בטובה שמשפיעים להם, לאילן שכולו עומד במקום טומאה, ונופו, מעט מן האילן, נוטה למקום טהרה, שאף אלו יש בידם מיעוט טובות וזכויות, נקצץ נופו, על ידי קבלת שכרם בעולם הזה, כולו עומד במקום טומאה, כך הקדוש ברוך הוא משפיע להן טובה לרשעים בעולם הזה כדי לטורדן ולהורישן למדריגה התחתונה כו'.

ג. בפירוש רבינו גרשום כתוב: עד דעבד האש מאי דבעי שאין מי שיכבנה. לפי זה "עד מידבא" אינו מדבר על ענין נוסף, אלא מפרש מה שאמר לעיל "עד נפח" שאין מי שיכבה את אש הגיהנם ויפסיק את פעולתה. [ואף ללישנא קמא יש לפרש כן, שאש של גיהנם תייסר את הרשע עד שתדאיב נשמתו, וכמו שנתבאר בפנים.]

והרש"ש כתב: יש לפרש דקאי על הרשע עד דעביד מה שלבו חפץ, על דרך מאמרם [יומא לח ב] בא ליטמא פותחין לו, עד שתתמלא

סאתו. כלומר, אל תתמה מדוע דרך רשעים צלחה ומדוע יש להמתין עד שיבוא יום הדין ועד שתבוא אש לא נופח של גיהנם ואין נפרעים מן הרשעים? כי אדרבה, כך היא המדה, בעולם הזה הרשות נתונה, החנות פתוחה והחנווני מקיף [אבות ג טו טז] וכאשר תתמלא הסאה, יבוא יומו של הרשע, הפנקס פתוח והיד כותבת, הדין דין אמת והכל מתוקן לסעודה.

4. שנאמר [דברים לג ב]: "מימינו אש דת למו" ופירש רש"י שהקדוש ברוך הוא נתן להם בלוחות הכתובות בכתב יד ימינו, את התורה הכתובה מאז לפניו באש שחורה על גבי אש לבנה. ונאמר [ירמיה כג כט]: "הלא כה דברי כאש" ותרגם יונתן: "הלא כל פתגמי תקיפין כאשתה". [וראה מה שדרשו בזה בתענית ד א, ז א].

5. בתרגום יונתן תרגם: "על פתגמי אורייתא דיהיבין מגו אשתא עברו, ועממיא דתקיפין כאשתא ישיצינון". לפי זה יש לפרש מימרא דרב יהודה כן: כל הפורש מדרכה של תורה [שניתנה מתוך האש] וחוטא, אש של פורענות אומות העולם תאכל אותו.

ובספר "נפש החיים" [שער ד פרק כג] העתיק סוגיא דידן בזה הלשון: כל הפורש עצמו מדברי תורה, ועוסק בדברי שיחה, אש אוכלתו כו'. ואפשר שאין כאן שינוי גירסא, אלא פירושי קא מפרש לה: מאי פורש מדברי תורה — שעוסק בדברי שיחה, ומבטל את עצמו מדברי תורה. וראה את דברי המהרש"א בהערה להלן.

גיהנם. (7) (8)

שנינו במשנה: **מזכר אשפה מזכר זבלה**, מזכר בור מזכר מימיה, מזכר כוורת מזכר דבורים, מזכר שובך מזכר יונים.

הגמרא מביאה משנה במסכת מעילה [יג א] ודנה בדבריה, היות ובסוף הסוגיא הקשו ממשנתנו.

א. אסור להדיט ליהנות מקדשי השם, בין מדברים הקריבין על גבי המזבח, בין מקדשי בדק הבית, הן אותם שראויים בעצמם לקרבן ולצרכי בנין בית המקדש, והן אותם

[משלי כא טו]: **"אדם תועה מדרך השכל, בקהל רפאים ינוח"**, אדם התועה בדרכו ופורש מדרך התורה שהיא דרך החכמה והיושר, סופו להתדרדר וליפול יום יום, ולא ינוח אלא במותו, כשיהיה בקהל עדת "רפאים" — אנשי גיהנם. (6)

ואין "רפאים" אלא גיהנם, שנאמר [משלי ט יח]: **"ולא ידע, כי רפאים שם בעמקי שאול קרואיה"**, ההולך אחרי תאוותו וחוטא, אינו מעלה בדעתו שדרכו תביא אותו לגיהנם, כי שם — מקום ההולכים אחרי התאוה, "רפאים" — גיהנם, והקרואים ומזומנים לתאוות ירדו לעומק ה"שאול" —

בדברי תורה וחיידו זה את זה בפלפול, הרי הם חיממו את עצמם כאילו הם באש [כמו שאמרו באלישע (תענית י ב ראה שם במהרש"א בשם המדרש)], ועל כן היא להם לחומת אש דמגנא ומצלא, ואין אש אחר שולט בהם, דאין אש אוכל אש [כדמשמע ביומא כא ב], ומשפירשו ויצאו מן חומת האש הזה, הרי אש אחר שהוא אש של הגוים שולטת בהם, וכן תרגם יונתן: על פתגמי אורייתא די הבינן מגו אשתא עברו ועממי דתקיפין כאשא ישיצינון.

ואילו באדם המבטל את עצמו מן התורה אמר "אדם תועה מדרך השכל", כי שכלו של אדם תועה ויסכל בכמה דברים, אבל התורה היא דרך השכל שלא ישל בו, ואמר: אף היחיד בעולם הזה שתועה ופורש עצמו מן התורה שהיא דרך השכל, הנה ישיג בגיהנם הרבה שותפין לו, כמו שכתוב ב"קהל רפאים ינוח". וב"ברכת אברהם" הוסיף: הרי תורה היא תבלין כנגד היצר הרע, ואין אדם יכול לעמוד כנגד היצר בלא תורה [ראה לעיל טז א ובקידושין ל ב], אם כן, הפורש מן התורה, אין מעצור ליצרו, ובודאי יתרבו עוונותיו עד שיפול בגיהנם.

6. על פי פירוש רש"י אבן עזרא ו"מצודת דוד" במשלי.

7. רפאים, בעמקי שאול. כפילות לשון היא. רשב"ם. [בפשוטו היה אפשר לפרש ש"רפאים" הם המתים שנרפו ונחלשו על ידי המיתה (כמו שכתב ב"מצודת דוד"), אך חז"ל דרשו שגם "רפאים" מתייחס לגיהנם. ובפנים נתפרש על פי המפרשים וכפי שדרשו חז"ל פסוק זה.].

8. כתב המהרש"א: יש לדקדק, מדוע במאמר ראשון אמרו כל הפורש, ובמאמר שני שינה לומר כל הפורש עצמו מדברי תורה!?

ונראה לומר: במאמר ראשון מדובר בשנים שכל אחד פורש ומבטל את חברו מדברי תורה דאש אוכלן, על כן הביא מקרא ד"מהאש יצאו" המדבר בלשון רבים. אבל במאמר השני אמר כל הפורש עצמו שהוא מצד עצמו ביטל מדברי תורה, הרי זה נופל בגיהנם, והביא על זה מקרא ד"אדם תועה מדרך השכל" המדבר בלשון יחיד. ואף בעונשם הם חלוקים זה מזה: בשנים המבטלים זה את זה, הרי כל זמן שהם עסקו

וכל דבר הראוי לבדק הבית ולא ראוי הוא למזבח, כגון זהב וכסף ואבנים יקרות, אם הקדיש לבדק הבית, לצרכי בנין בית המקדש, מועלין בהן.

ואפילו אם גופן לא ראוי להקרבה על גבי מזבח, ולא להנתן בעצמו לבדק הבית, כגון חלב וגבינה אשפה ועשבים, אם הקדיש אותם על מנת להמכר ולקנות בדמיהן בהמה לקרבן או צרכי בדק הבית, מועלין בהם.

ולא רק אם הקדיש אותם בעצמם, אלא אף אם הקדיש דברים שיש בתוכם חפצים, הרי הם מוקדשים וכן מה שבתוכן, ומועלין בהן ובמה שבתוכן.⁽¹¹⁾

שהקדישו אותם על מנת להמכר ולקנות בדמיהן קרבנות או צרכי הבנין,

ב. כל הנהנה בשוה פרוטה מקדשי השם מעל. המועל בודון לוקה ומשלם מה שפגם מן ההקדש, מעל בשגגה משלם מה שנהנה ומוסיף חומש, ומביא איל בשני סלעים ומקריבו לאשם ומתכפר לו וזהו הנקרא: "אשם מעילות".

תנן התם [במעילה יג א]: כל דבר הראוי להקריב על גבי מזבח, ולא ראוי הוא לבדק הבית, כגון שור וכשב ועז תמימים, תורים ובני יונה שראויים לקרבן, וכן סולת ויין ושמן שראויים למנחות ולנסכים, וכל אלו אינם ראויים לכבשן בבנין, אם הקדישן למזבח,⁽⁹⁾ מועלין בהן.⁽¹⁰⁾

את סדר דברי משנה זו. ב. כתב הר"י מיגאש: האי דלא קתני נמי בבא רביעאה: כל הראוי למזבח ולבדק הבית, דכיון דראוי למזבח חלה עליו קדושת הגוף ולא חזי לבדק הבית כלל, בפשוטו, יש לפרש דמיירי דווקא במקדיש בסתמא, אבל אם הקדיש בפירוש לבדק הבית, הרי חלה עליו קדושת בדק הבית, כמו שכתב הרמב"ם בפרק ה מערכין הלכה ה, [כי דוחק לפרש כוונתו למה שכתב הרמב"ם שם שפודים אותם על מנת להקריבם למזבח]. והרמב"ם [מעילה ה א] כתב: אחד המקדיש לבדק הבית דבר הראוי לחזק הבדק כגון אבן או קורה, או המקדיש לבדק הבית דבר הראוי למזבח כגון כבשים ותורים, מועלין בכלן משעה שהוקדשו עד שיפדו, דברים הראויים להפדות.

[ובדברי רשב"ם יש לעיין, כי ממה שכתב (בד"ה לא לזה ובד"ה שובך) שקדשי מזבח עדיפי משמע שהקדישם להדיא למזבח או לבדק

9. על פי רשב"ם. והרמב"ם והר"ן פירשו שהקדיש לבדק הבית את מה שראוי למזבח, וכן להלן — הקדיש למזבח מה שראוי לבדק הבית [וכעין זה ב"תורת כהנים" ויקרא כ ג ופירש הראב"ד דהיינו שהקדישן קדושת דמים למזבח], וראה בהערה להלן.

10. כתב רשב"ם: בהמה אינה ראויה לבדק הבית היות וקיימא לן [תמורה ז ב] המתפיס תמימים לבדק הבית עובר בעשה, ועופות וכו' גופן ראוי למזבח ואינו ראוי לכבשן בבנין.

משמע מדברי רשב"ם שאיסור עשה הנ"ל נאמר דוקא בבהמה ולא בעוף וכן נראה בריטב"א וברמב"ם ערכין ה ה, וראה ב"אור שמח" מעילה ה ו, מאידך בהמה ראויה לבדק הבית מצד עצמה — לישא משאות — "אמרי בנימין" וראה ברש"ש.

11. א. ראה ב"תפארת ישראל" במעילה שביאר

ביצד?

א. אם הקדיש בור, ובשעת ההקדש היתה הבור מלאה מים.

הרי הבור עצמו קדוש לדמיו, (12) וכן המים שבתוכו נתקדשו, (13) ומועלין בבור (14) ובמים שבתוכו.

ב. וכן, אם הקדיש אשפות מלאות זבל, הרי הם קדושים לדמיהם, (15) ומועלין בהן ובמה שבתוכן.

ג. וכן, אם הקדיש שובך מלא יונים, הרי השובך עצמו קדוש לדמיו, (16) והיונים קריבים לגבי מזבח, ומועלין בשובך וביונים

לקרר, הרי זה מעל. וסובר הרשב"ם שאף הנהנה מן המחובר מעל נאלא שחלוק נהנה ממחובר לנהנה מתלוש, שבמחובר הויא מעילה אפילו אם לא נפגם החפץ של הקדש ולא נחסר מאומה].

והראשונים הקשו על הרשב"ם מכמה מקומות בגמרא דמשמע שאין מעילה במחובר לקרקע.

על כן פירש רבינו תם ששייך מעילה בבור, כגון שעקר חוליא מן הבור ונהנה ממנה. כלומר, אף על פי שמעיקרו מחובר היה, ולא היה בו דין מעילה, מכל מקום כאשר תלש אותו מן הקרקע, הרי הוא כשאר הקדש ומועלים בו.

והרשב"א והר"ן תירצו שמדובר באבנים שחיברן לבור, ותלה חפציו באבנים. וקיימא לן תלוש שחיבר אותו לקרקע הרי הוא כתלוש לענין מעילה, [מעילה כ א ראה שם ברש"י ושיטה מקובצת אות כא אם יש חילוק בין אם הקדישו בתלוש ואחר כך חיברו, או דאף בחיברו ואחר כך הקדישו יש בו מעילה].

15. שהרי אין גופו ראוי לא למזבח ולא לבדק הבית, אבל אפשר לקחת בדמיהם קרבן או לקנות צרכי בדק הבית — על פי רשב"ם. ודעת הר"י מיגאש שהיות ויש בו בזיון, גם לבדק הבית אין ראוי להשתמש בדמיהן, דהוה ליה כמחיר כלב שיש בו בזיון ואף על פי כן מועלים בה ובמה שבתוכה.

16. אבל לא יעקרו אותו ממקומו ליתנו בבניין, דהפסד גדול הוא, שהרי השובך במקומו דמיו

הבית, וכן משמע במה שכתב לענין מקדיש לדמיהן הכל כמו שפירש, מאידך הרי כתב רשב"ם ד"ה בור מלא מים: כשהקדיש לא הזכיר אלא את הבור. אם כן הוא הדין נמי לענין שובך מלא יונים, ואיך יתפרש הקדש השובך עצמו למזבח!].

12. כי אינו ראוי בגופו לא למזבח ולא לבדק הבית.

13. א. התנא במעילה סובר כמו משנתנו שמי שמקדיש בור בסתמא דעתו להקדיש גם את המים שבתוכו.

ב. כתב רשב"ם: מים אלו ראויים הם בגופן לבדק הבית, שהרי אפשר לעשות מהן טיט, אבל אין מים אלו ראויים למזבח; לקרבן "ניסוך המים" אינם ראויים היות ולניסוך המים בעינין מים חיים הבאים מן המעיין, אבל מים המכונסים בבורות פסולים הם לניסוך המים [ראה סוכה מח ב בתוספות ד"ה מנא הני מילי שדין זה נלמד מקרא ד"ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה" — שיטה מקובצת], כמו כן אין מים אלו עומדים להדחת בשר הקרבנות היות והדרך היא להדיח אותם ממי אמת המים שהיתה עוברת בעזרה [באחרונים הבינו מדברי הרשב"ם שמים אחרים פסולים להדחה, על כן הקשו מזבחים כב א שמבואר לא כך, ראה ברש"ש וב"מצפה איתן"].

14. כתב רשב"ם: אם נהנה שוה פרוטה מן הבור כגון שהצניע בו חפציו או הוריד שם חבית מים

שבתוכו.

ד. וכן, אם הקדיש שדה מלאה עשבים, הרי הם קדושים לדמיהם.

ה. וכן, אם הקדיש אילן נשוי, טעון, פירות, הרי הם קדושים לדמיהם, (17) ומועלין בהן ובמזבח שבתוכן.

ודווקא אם היו מליאים בשעת ההקדש, אבל

אם הקדישים כשהם ריקנים, ואחר כך נתמלאו, מועלין בהן ואין מועלין במה שבתוכן. (18)

כיצד?

א. אם הקדיש בור ואחר כך נתמלא הבור מים. הבור קדוש ומועלין בו, ואין המים קדושים. (19)

והרמב"ן כתב: אפילו אם נאמר שחצר קונה להקדש, מכל מקום אין מעילה בזכייתה. וכן דעת תוספות ר"ד והר"ן.

וכתב ב"קצות החושן" שהרמב"ן סובר שאין מעילה אלא בהקדש שהוקדש על ידי אדם, ולא במה שנעשה ממון הקדש ממילא בתורת חצר. וכן הוא לשון הר"ן: דבמאי דקדיש ממילא ליכא מעילה. [וראה ב"מרומי שדה" שכתב טעם אחר: לא נגמר הקדש עד שיקרא עליו בפה קדש לה', וחידש שם שכל בהמה שלא הקדיש אותה אלא בלבו, אין מקריבין אותה על גבי מזבח עד שיאמר בשפתיו].

ולכאורה נחלקו תוספות והרמב"ן אם איסור מעילה נובע מדין גזל ממון הקדש, או דהקדושה מחייבת מעילה אף אם אין כאן "ממון הקדש", וכשאין קדושה אין מעילה אף אם יש כאן ממון הקדש.

אך ב"קובץ שיעורים" הוכיח שאף לדעת תוספות יש מעילה בהקדש אפילו כשאין בדבר משום גזל ממון הקדש, ובסוגיין הוכרחו תוספות לומר שאין חצר להקדש, כי לדעתם אם יזכה ההקדש בממון ממילא תחול בו גם קדושה לענין מעילה. וראה מה שהאריך והרחיב בענין זה בספר "אמרי בנימין".

19. לשיטת רשב"ם ותוספות המים אינם שייכים להקדש, ולשיטת הרמב"ן המים שייכים להקדש אלא שאין בהם מעילה.

מרוכים, ולדמי עצים אינו שוה כל כך, [ב"ברכת אברהם" כתב שמדברי רשב"ם משמע שאם יקדיש את השוכך לבדק הבית עצמו, יעקרו את השוכך ליתנו בבניין, וכאן מדובר בסתמא ואנו מפרשים שמן הסתם כוונתו לדמיו, כי אם כוונתו לבניין עצמו, הרי הפסד גדול הוא.]

17. כתב הרשב"ם: לבנין עצמו אין הפירות ראויים, ואף לא לקרבן דהא כתיב [ויקרא ב יא]: "כל שאור וכל דבש לא תקטירו", ואף שמביאים אותם ביכורים לכהן, הרי ניתנים הם לכהן ואין מועלין בהם.

וראה ברש"י מעילה יג א שפירש באילן גפן שהוא עצמו אינו ראוי לבנין שהרי ענפיו דקים ופירותיו — יינו, ראויים לנסכים [ושם ברש"י כתב ש"ביכורים" נחשבים "ראויים למזבח" וכהנים משלחן גבוה קא זכו, אלא שאין מועלים בהם והם ניתנים לכהן. וראה שם בפירוש רבינו גרשום.]

18. כתבו התוספות: הא דאין מועלים במה שבתוכן, בהקדישן ריקנין ונתמלאו, הוא משום שאין חצר של הקדש קונה להקדש, ואף שחצר של הדיוט קונה לו, חצר קונה מטעם "יד" ולא מצינו יד להקדש. [הוא הדין שאין שליחות וזכיה להקדש — "מרומי שדה" וראה ב"קצות החושן" ר א]. וכן כתב הרשב"ם ד"ה הכי קאמר שאין חצר זוכה להקדש, ראה שם.

שבתוכם — בשדה ואילן, ומפרש לה בסמוך.

קא סלקא אדעתין: מה שאמר רבי "נראים" היינו "נראים לי"; רבי אמר שדברי רבי יהודה בבור ושובך נראים ומסתברים לו, ומאידך — מסתברא כדברי רבי יוסי באילן ושדה.

ותמהינן: האי מאי, הרי אי אפשר לומר כך.

כי בשלמא מה שאמר רבי: נראין דברי רבי יהודה בבור ושובך, אכן ניתן להבין.

כי לשון זו משמע שדוקא בבור ושובך נראין דברי רבי יהודה, מכלל [משמע] דפליג רבי יהודה נמי אשדה ואילן שאין מועלין במה שבתוכן, ועל זה אמר רבי שאין דבריו נראין.⁽²¹⁾

אלא מה שאמר רבי: נראין דברי רבי יוסי בשדה ואילן, מכלל, הרי משמע, דפליג רבי יוסי על רבי יהודה גם בבור ושובך.

והרי אין זה נכון, דהא רבי יוסי בשדה ואילן קאמר שמועלים במה שבתוכם, אבל בבור ושובך לא נחלק רבי יוסי על רבי יהודה מעולם!?

ואם רבי התכוון לפסוק הלכה כרבי יוסי, היה עליו לומר: הלכה כרבי יוסי, ותו לא, וממילא היינו מבינים שמועלים בגידולי השדה והאילן ואין מועלים במה שבתוך הבור והשובך,

וכי תימא: רבי יוסי חולק על רבי יהודה

ב. וכן אם הקדיש אשפה ואתר כך נתמלאה האשפה זבל, האשפה קדושה ומועלין בה, ואין הזבל קדוש.

ג. וכן, אם הקדיש שובך ריק ואתר כך נתמלא השובך יונים, השובך קדוש ומועלין בו, ואין היונים קדושות.

ד. וכן, אם הקדיש אילן בלא פירות ואתר כך נשא האילן פירות.

ה. וכן, אם הקדיש שדה ריקנית ואתר כך נתמלאה השדה עשבים, הרי האילן והשדה קדושים ומועלין בהן, ואין מועלין במה שבתוכן, היות ולא נתקדשו הפירות שבאילן ולא העשבים שבשדה,

אלו הם דברי רבי יהודה הסובר: אין מעילה בגידולי הקדש, אף על פי שהקדש גרם לפירות ולעשבים לגדול.

רבי יוסי חולק ואומר: המקדיש את השדה ואתר כך נתמלאה השדה עשבים, וכן המקדיש את האילן, מועלין בהן ובגידוליהם, מפני שהן גידולי הקדש, והיות שהם באים מגופו של הקדש, הרי הם קדושים כמותו.⁽²⁰⁾

תניא בברייתא:

אמר רבי: נראין דברי רבי יהודה האומר: הקדישם ריקנים ונתמלאו מועלים בהם ולא במה שבתוכם — בבור ושובך.

ונראין דברי רבי יוסי האומר: הקדישם ריקנים ונתמלאו מועלים בהם ובמה

20. רבינו גרשום. בבור ושובך, אין לדייק שרבי יוסי חולק עליו, כי אפשר לפרש: נראין דברי רבי יהודה, היות

21. ממה שאמר רבי: נראין דברי רבי יהודה

אפילו בבור ושובך, ולא הזכרה דעתו במשנה דמעילה.

ומה שאמר רבי יוסי במשנה, לדבריו דרבי יהודה קאמר, אני סבור שבכל המקרים מועלים במה שבתוכן, אך לדבריו, שאין אתה מודה לי במה שבא אליהם מבחוץ, תודה לי על כל פנים בשדה ואילן שגידוליהם הקדש.

על כן אמר רבי: נראין לי דברי רבי יוסי בשדה ואילן, כי בבור ושובך נראין לרבי דברי רבי יהודה ולא דברי רבי יוסי:

והרי כך אי אפשר לומר, דהא תניא בבביתא:

אמר רבי יוסי: אין אני רואה דבריו של רבי יהודה בשדה ואילן, ולדעתי: פירות האילן ועשבי השדה קדושים הם, מפני שהן גידולי הקדש.

משמע, **בשדה ואילן הוא דאמר רבי יוסי שאינו רואה דבריו של רבי יהודה, הא בבור ושובך רואה רבי יוסי את דבריו, ומודה לו.**

אם כן, תיקשי: מדוע אמר רבי: נראין דברי רבי יוסי בשדה ואילן, ומשמע שרבי יוסי חולק גם בבור ושובך, הרי מן הברייתא יש ללמוד שבבור ושובך לא נחלק רבי יוסי! ?

ומשנינן: "נראין" שאמר רבי, אין הכוונה: "נראין לי" אלא הכי קאמר: **נראין דברי רבי יהודה לרבי יוסי בבור ושובך, שאף רבי יוסי לא נחלק עליו אלא בשדה ואילן, אבל בבור ושובך מודי ליה רבי יוסי לרבי יהודה.** (22)

תנו רבנן:

הקדישן ריקנין ואחר כך נתמלאו — מועלין בהן ואין מועלין במה שבתוכן, כי ההקדש חל על מה שקיים בשעת ההקדש, ולא על מה שבא לשם אחר כך.

רבי אלעזר ברבי שמעון חולק ואומר: אף מועלין במה שבתוכן, ולהלן מפרשת הגמרא במה נחלקו תנא קמא ורבי אלעזר בן רבי שמעון.

אמר, פירש, רבה: מחלוקתם של חכמים ורבי אלעזר בן רבי שמעון היא **בשדה ואילן** שהקדישם ריקנים וצמחו בהם עשבים ופירות.

דתנא קמא סבר לה כרבי יהודה האומר: אין מועלים בגידולי הקדש, לפיכך אין מועלים בעשבים ובפירות.

ורבי אלעזר ברבי שמעון סבר לה כרבי יוסי האומר: מועלים בגידולי הקדש, לפיכך מועלים בהם ובמה שבתוכן.

שאף רבי יוסי לא נחלק עליו בזה — תוספות.

22. א. רבי בא ללמדנו שרבי יוסי מודה לרבי יהודה בבור ושובך, שלא נטעה לומר: רבי יוסי חולק אף בבור ושובך, ומה שחלק עליו בשדה ואילן הוא "לדבריו" דרבי יהודה, שאף אם אתה

סבור שאין חצר קונה להקדש, מכל מקום ראוי לך להודות שגידולי הקדש הקדש הם — תוספות.

ב. מה שאמר רבי: ודברי רבי יוסי בשדה ואילן יש לפרש לפי מסקנת הגמרא כך: שהרי דברי רבי יוסי לא נאמרו אלא בשדה ואילן.